

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Omnia Latina Scripta Matthiæ Flacij Illyrici

Flacius, Matthias

Magdeburgæ

VD16 F 1296

Tertia Pars, In Qva quædam argumenta Adiaphoristarum confutantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36647

TERTIA PARS, IN QVA
quædam argumenta Adiapho-
ristarum confutantur.

Reliqua est tertia huius scriptionis
pars, in qua necesse est argumenta
Adiaphoristarum confutare, qui-
bus illi suas adiaphoricas fraudes con-
tegere & ornare conantur. Quo labore
Christo iuuante absoluto, totum hoc
opus absoluerimus.

Sunt autem plæraq; eorum argu-
menta, ut de decentia, ordine, confor-
mitate, disciplina, scandalo accepto, &
alijs quibusdam in præcedentibus so-
luta, quare iam reliqua soluenda erunt.

Respondetur argumento, Ne
ueniant Romani & Cœ-
lum ruat.

Primum igitur dicamus de præci-
pua eorum argumento, quod re-
uera præcipuum & propemodum
unicum est, propter quod omnia faci-
unt. Verentur, ne ueniant Romani, &
tollant gentem & locum, id est, metu-
unt plus

unt plus homines quam Deum, eos qui
possunt tantum corpus interficere, quã
eum, qui potest corpus & animam in
æternũ exitium abijcere. Ad hoc argu-
mentum quinque modis respondeo.

Primus. Non certo eis constat uen-
turum hostem, si sic Ecclesiam Christi
non turbauerint. Sunt passim adhuc
imbecilliores politiæ, quæ, cum non-
dum characterem bestiæ acceperint,
nondum tamen sunt a Diabolo deuo-
rata. Scimus etiam cum his annis 30.
tum & prioribus temporibus atque adeo
inde a condito orbe sæpissime accidisse,
ut istiusmodi prægrandes nubes hor-
ribilẽ tempestatem minantes leuissimo
uento a pusillo grege Christi abactæ
sint. Talem autem euentum petere & ex-
pectare fidei munus est.

Secundus. Non constat cuiquam
per Adiaphora posse impediri Tyran-
nos, ne sæuiant contra Ecclesias. Satan
& eius seruus mundus non potest pla-
cari leuibus quibusdam, ut isti ea appel-
lant. Nec habent quicquam promissi a
monarchis Adiaphoristæ, &, ut habe-
rent, quantũ eis fidendũ sit, experientia

D d 3 omnes,

omnes, non sine magnis *διδάκταις*, do-
cuit & docet. Ego profecto propter om-
nes eorum promissiones nolim unicū
Christi pusillum scandalizare.

Sed quid de potentum uoluntate
diuinamus? Satis ipsimet se declarant
tum factis tum scriptis, nempe quod ue-
lint totum Interim ad uerbum seruari.
Nisi quod tantus est hominū epicureismus,
ut petulanter uelint decipi, miserimūque
esse pati aliquid pro Christo iudicent.

Adhæc parum est christianum, ne
dicam Theologicum, credere quod of-
fendendo Deum & placando homines
pacem habere possimus. Nam Tyranni
sunt tantum ueluti uirgæ quædam in
manu Dei, teste ipso Deo apud Esaiam,
quare manus & nō uirga placāda esset.
Offendi autē Deū his actionibus superi-
us probatū est. Quod si possibile esset
placare uirgam inuita manu, ne nos ce-
deret, tum uero uerendū esset, ne manus
abiecta uirga malleum arriperet, quo
nos penitus comminueret.

Tertius modus. Longe satius esset
teste Christo, pati, ut alligata mola asi-
naria in medium Albis ab Hispanis
projice

projice
Christi
magis
deberet
fit) C
Ecclesi
ficam
abijce

N
disced
ret ali
conci
utrum
cesse e
tur po
aliqui
uel fu
largie
deben
ut par
rito u
ratur
mi de
docte
næ m
quam
mi pr

proijceremus, quam unicum paruulum
Christi scandalizarem, multo uero
magis hæc & quæuis grauisima pati
deberemus, quam tam infinitis (ut iam
fit) Christi paruulis offēdiculū darem?
Ecclesiam Satanae proderemus, & salui-
ficam confessionem ueritatis Christi
abijceremus.

Nec statim esset necesse pastorem
discedere a suo ouili, etiamsi non dona-
ret aliquot ouiculas lupis, Etiamsi alibi
concionatores nondum claudicant in
utrumq; latus, nondum tamen fuit ne-
cesse eos discedere a suis Ecclesijs. Patiā-
tur potius pastores una cum suis ouibus
aliquid a lupis, quam muti canes fiant,
uel fugiant, uel subinde aliquas oues
largiendo lupis eos placent. Cogitare
debent, sibi Christi oues commissas esse,
ut parētib⁹ liberi, magistratui ciues, ma-
rito uxor, & Christo Ecclesia. Huc refe-
ratur erudita disputatio nostri Ioachi-
mi de eligendo minori malo, qui pie &
docte probat omnia uel grauisima pœ-
næ mala minora esse, potiusq; eligenda,
quam leuisissima culpæ. Constantiā ani-
mi præstare in persecutionibus Eccle-

fiæ præcipua pars est glorificationis
Dei. Sed de Adiaphoristarum argu-
mento, Ecclesia deferenda non est, di-
cam aliquid in fine solutionis huius ar-
gumenti.

Hic illi nobis ueluti Aiacis clype-
um opponunt conseruationem scholæ
Vittebergensis, quod ex ea re ingens
commodum accedat Ecclesiæ & Reip:
quæ conseruari non posset, si doctores
constanter nostram religionem tueren-
tur, nec in ulla eius parte impijs cedere
uellent. Ad quod respondeo, agnosce-
re quidem me ingens bonum esse scien-
tiam tum in Ecclesia, tum in politica,
sed tamen sic, si cum charitate & sancta
constantia coniuncta sit, id est, si glo-
riæ Dei & utilitati proximi seruire pa-
rata sit, siq; ea, quæ semel uera esse cog-
nouit constanter amplectitur, & uel cū
summo periculo tuetur. Nam ea cog-
nitio, quæ uel suis tantum commodis
& ambitioni seruit, uel parata est in
omnes species se uertere, ueritatemq; ad
potentum cupiditates attemperare po-
tius, quam se in extrema pericula pro-
ijcere, diabolica sapientia est, omnibus
q; modis Ecclesiæ perniciosa. Quin

Quin etiam scientia non cōiuncta
istis tantis malis, si modo coram Deo
stultescere non uult, neq; fide regi, sed
ipsa regere & imperare, tum totis Ec-
clesijs tum singulis hominibus pernici-
osa est. Quid enim aliud Petrum sub-
mersit, & nos hoc tempore submergit,
& multos homines in æternum exiti-
um immergit, quam, quod non uolu-
it, & nos non uolumus sola fide solum
Christum respicere, sed etiam simul
humana sapientia uentos, mare, & un-
das circumspēctamus: Hęc est illa ue-
teris Adami impia sapientia, quam
tantopere Lutherus insectabatur, quam
q; ipse pulcherrimum Diaboli scortum
(uerissimo nomine) appellabat.

Proinde ualde uerendum est, ne
nobis tales scholastici inde prodeant,
qui metu periculi aut etiam spe com-
modi fucare papisticos abusus & chri-
stianam religionem ad potentum cu-
piditates inflectere discant. Putabunt
sat scio multi me hoc prauo quodam
affectu loqui, Sed uereor, ne olim cum
magno animi dolore, & graui Eccle-
się dāno me uerissima loquutū experi-

D d s

antur.

antur. Nec enim tantum doctrinam,
sed simul etiam mores & consilia præ-
ceptorum solem⁹ imbibere, naturamq;
eorum sequi. Adhæc & uoces plero-
rumq; tales audiuntur, ut dicant, Lu-
therum fuisse nimium uehementem,
peccare potuisse, fuisse hominem, ce-
dendum iam esse, & tempori seruien-
dam. *Ja warlich S. Georgs geist
wird jzt das rechte mittel treffen.*
Audio, etiam quendam magnum illic
Midam, nouum istum D. confiteor,
dicere solere, papistas nimium coluisse
diuam uirginem, fecisse enim ex ea de-
am, Lutherum uero nimis parum eam
honorasse, quarendum esse ergo medi-
um aliquod. Item quidam senex theo-
logus, cum de cuiusdam magnæ ciuita-
tis pastore ante paucos menses delibera-
retur, dixisse fertur, oportere eis mitte-
re talem aliquem, qui se inflectere sciat.
Id est, arundinem quouis uëto agitã.
Proinde homines, qui pietatem nostrã
inuiolatam ad posteros conseruatam
cupiunt, deberent in hoc incumbere, ut
in Ecclesijs Lutherani (ut ita loquar)
theologi, & nõ Philosophici, id est, cõ-
stantes educarentur, Vehẽ

V
& gra
nuper
aliqua
stanti
theolo
ex astr
anno
nullu
peritu
stante
onibu
& dis
rei spe
postea
metu
Christ
ita ha
clesiar
penitu
M
tum a
schola
nem a
extren
am c
am c

Vehementer probo cuiusdam pij
& grauisimi concionatoris dictum, qui
nuper affirmabat se cupere nos habere
aliquanto minus doctos & tanto con-
stantiores theologos. Nihil necesse est
theologum tantopere eruditum esse, ut
ex astris futura diuinet, ac dicat hoc 48.
anno erit eclypsis lunæ 22. Aprilis, inde
nullum est dubium C. mense Augusto
periturum. Quare nolimus interea cō-
stanter reclamare istis nouis reformati-
onibus, sed uolumus omnia simulare
& dissimulare, & aduersarijs nullius nō
rei spem facere, ut nos missos faciant,
postea cum ille perierit, tum nos, sine
metu ac periculo martyrij, constantes
Christi confessores esse poterimus. Atq;
ita hac uere bacchantica hypothesi Ec-
clesiam Iesu Christi sic regere, ut eam
penitus euertant.

Melius profecto esset, non uno tan-
tum anno, sed multis nullam usquam
scholam esse, quam quod ita confessio-
nem abijciendo tum religionem nostrā
extreme labefactamus, tum & contrari-
am confirmamus. Adhæc & glori-
am cœlestis patris horribiliter uiola-
mus

mus, dum nimis obscure lucet lux no-
stra coram hominibus. Præclarum fu-
isset, & Christum sua auditoria, quæ sæ-
pe tam frequentia habuit, retinere. Item
Apostolos Hierosolimis suam scholam
inconcussam seruare. Sed tamen malu-
erunt dissipari eam, quam in ulla parte
impijs cedere, aut eorum traditiones
confirmare.

Incolumitas scholæ Vittebergen-
sis nimis multarum Ecclesiarum ruina
constitit. Ideo enim tantum peperce-
runt eis aduersarij, ut suis scriptis & ua-
cillatione (quod fore facile tum ex ip-
sorum literis ad Carlouicium, Obern-
burgium & alios, item historia Pomer-
tium & ex colloquio animaduenterunt)
adiuarent alias Ecclesias labefactare, &
pios languescere. Idq; profecto illi
mutationes suadendo & passim pro-
mouendo diligenter fecerunt, nimitū
eo summo studio tendunt, ut C. M.
(sicut in Lipsico Interim de se profi-
tentur) animaduertat eos uelle etiam in
religione obediētes esse, atq; ideo eos
non molestet.

Adhæc potuisset & alibi Deus nos
& no

& nos
modo
habuit
tenti &
mus:
dixi.

Ver
quin, t
hodie
fuisse
am de
nisi fu
ce anni
textit)
cumqu
promo
subdit
hoc no
logi fu
cōstan
prodij
te theo
mea ap
Co
genes
earum
bem t

& nostrum auditorium colligere, si modo commoda, quæ Vittebergæ habuimus, deferere, minoribus esse contenti & aliquamdiu exulare potuissimus: quod ego sæpe summis coram dixi.

Verum ego profecto non dubito, quin, si constantius egissent theologi, hodierna die schola Vittebergensis fuisset firmitior, quam est, nam, ut taceam de Dei benedictione (cui, si soli innixi fuissimus, protexisset nos, sicut hisce annis 30. contra furorem mundi protexit) neque principes neque episcopi circumquaque ita temere suum papatum promouere ausi fuissent, tanta fuisset subditorum constantia. Quin etiam hoc non dubito, quod, si nostri theologi fuissent constantes, omnesque ad constantiam hortati fuissent, Interim non prodijisset. Interim natum est ex timiditate theologorum Vittebergenium, quod ego in mea apologia ad scholam abunde probavi.

Certe non tanti mille Vittebergenses scholæ pijs esse debent, ut propter earum incolumitatem uelint pati orbem terrarum Euangelij luce priuari, quod

quod profecto iam magno impetu fit, dum non solum non hortantur pios ad constantiam, ut tantos uiros omnino facere oportuisset, sed etiam hortantur, ut faciāt mutationes, ac Antichristo cedant. Frangunt pios, confirmāt impios, ut ipsimet fatentur, quod dum agunt, manifeste non pro Ecclesia illa schola stat, sed pro impijs. Quare, si uero zelo gloriae Dei, salutis miserorum hominum, & retinendae puritatis in nostra religione argumentum hoc expendatur, & non inani quadam priusq; concepta opinione, inuenietur nihil eo esse leuius & uanius.

Quartus. Sunt quaedam tempora, & quaedam horae potestatis tenebrarū, ut ex tota Ecclesiae historia apparet, quibus & Diabolo permittitur aliquantum liberius furere contra Ecclesiam, & Christus uult suam Ecclesiam constanter confitendo pati. Tales paroxisimi, cum in his regionibus iam longo tempore non fuerint, non dubito, quin iam aduenerint. Video enim ubiq; bonos pati & Christum quasi de industria suos istis humanis praesidijs spoliasse,
& ue

& uel
probe
ter qu
de sic
maner
uir) p
quam
consta
at, & n
mibi i
Christ
talem
P
cum b
aliqua
Sed cū
optim
neno i
nos ar
ta relig
sicut &
tem fu
experie
magni
conter
nostra
mabit

& ueluti Satanae cribrandos dedisse, ut
probet eos, & exploret, quam constan-
ter quisque uelit ipsum confiteri. Proin-
de sic statuo, si quis in his regionibus
manens (praesertim in Ecclesia magnus
uir) possit iam inuenire rationem ali-
quam, qua & bonam conscientiam &
constantem confessionem retinere que-
at, & nihilominus crucem effugere, is
mihi ipso Dei filio sapientior fuerit: Na
Christus, qui tamen nihil temere fecit,
talem sapientiam inuenire non potuit.

Postremus. Nobis iam non est res
cum bonis & modestis hominibus, qui
aliquantulum cedendo leniri queant:
Sed cum Dei hostibus, qui, ut natura sint
optimi, tamen ita sunt Diabolico ue-
neno infecti, ut extremo odio contra
nos ardeant, nec possint nisi abiecta to-
ta religione placari, & sunt Thrasydifi,
sicut & Diabolus pater eorum, sequen-
tem fugiunt cedenti instant, ut etiam
experientia nos docuit, nam Lutherum
magnificerunt & timuerunt, nos iam
contemnunt & conculcant. Quare ista
nostra trepidatio & celsio tantum ani-
mabit, & iam animat eos, ut plura ma-
ioraque

ioraq; petant, hoc ego saepe coram Phi-
lippo, approbante eo, dixi: Quin & tri-
stis experientia nos hactenus edocere
posset, quam parum ista sapiens lenitas
Ecclesiae proficit, quam praedolore iam
commemorare non possum. Hactenus
de praecipuo, & ferme unico Adiapho-
ristarum argumento, Ne ueniant Ro-
mani, cui quidem, ut ego iudico, plus
satis hactenus responsum est. Eo uero
confutato iacent penitus Adiaphora.

De argumento, Ecclesia non est
deserenda.

Objiciunt subinde Adiaphoristae,
Ecclesiam non esse deserendam,
Sed quid sit Ecclesiam deserere
non satis exponunt, ludunt igitur nos,
ut solent, sophismate,

Deserere Ecclesiam non est ad tem-
pus propter aliquas iustas causas alicui
de cedere. Sed est uel impiam doctri-
nam pertinaciter amplecti, qua ratione
quiuis Christianus Ecclesiam deserere
potest, uel uero cum Doctores fiunt
muti canes, suoq; debito patrocinio
Ecclesias destituunt, aut cum pacis a lu-
pis con-

pis co-
giunt
Christi
loco
ceden
occaf
clesia
& exil
tatis a
risaica
Quod
usq; su
doctri
me &
mur)
uero n
traditi
rum u
tum u
seruiss
illuc fu
tatem.
aliticis
fession
confir
aliticar
pinger

pis consequendæ gratia aliquid eis lar-
giuntur, ad eorumq; rapinas conuiuēt.
Christus ex Nazareth uel aliquo alio
loco ob impiorum crudelitatem dis-
cedens, & cogitans quam primum per
occasionem reuerti, non deserit eam Ec-
clesiam, sed sua constanti confessione
& exilio eam ædificat, & in audita ueri-
tatis assertionem superstitionumq; Pha-
risaicarum damnatione confirmat.
Quod si, quo posset liberius tranquilli-
usq; suos cœtus congregare, uoluisset
doctrinam de iustificatione timidissi-
me & frigidissime, uel (ut iam loqui-
mur) modestissime docere, Phariseos
uero molliter tantum attingere, eorum
traditiones seruare, atq; ita manifesto-
rum ueritatis hostium gratiam ambire,
tum uero & Ecclesiam & ueritatem de-
seruisset. Sic Elias toties iam huc iam
illuc fugitans impiam Achabi crudeli-
tatem, non deserit suam Ecclesiam Ba-
aliticis lupis, sed eam sua constanti cō-
fessione & tristi exilio in uera sententia
confirmat. Quod si Elias uoluisset Ba-
aliticis aliquas cæremonias recipere, eas
pingere & excusare, Baalitis parcere &
Ec tantum

tantum in genere (ut Lyp. Theol. Epi-
stola ad cōcionatores Alb. Mar. habet)
abusus reprehendere, atq; ita tempori
seruire: quo hac sua modestia (ut iam
uocatur) regium furorem molliret, quo
sic, si non optimas, at aliquas saltem
Ecclesias haberet, tum uero ille & de-
seruisset & prodidisset Ecclesias Dei im-
pijs. Cogitassent enim pleriq; , en iste
summus uir in nostra Ecclesia uideatur
pacis gratia in utrumq; lat⁹ claudicare,
ne offendat regem, id mihi profecto,
qui nulla ex parte ei cōparandus sum,
multo magis licet. Quare ita langue-
facti celsissent & concessissent, Ne ha-
buisset Ezabel multos duos stoicos &
horridos sui regni turbatores, quorum
sanguinem funderet, sicut iam nostrū
solum non multos martyres fert,

Sic Paulus cædens Epheso ob im-
piorum sæuitiam, accogitans porro
Ephesios uel coram uoce per occasio-
nem, uel absens scripto confirmare, nō
deserit Ecclesiam, sed sua constanti con-
fessione & afflictione eam confirmat.
Verum si publicæ tranquillitatis gratia
Ephesæ Dianæ uestes, ritus, imagines
& ali-

& alias ceremonias in Ecclesiam inducere, aut Pharisaicas obseruationes restitueret, & ad multa coniuere uoluisset, tum uero & eam & alias infinitas Ecclesias a se edificatas, & plane totam posteritatem deseruisset, uel potius prodidisset.

Sic Athanasius toties malens discedere a sua Ecclesia quam Arrianis aliquid concedere, aut in compositione causae, generalitatibus & ambiguitatibus uti (sicut iam in Lypfico Interim factum est) non deserit suam Ecclesiam, sed eam sua oratione, scriptis, constanti confessione, & tristi exilio, multipliciq; sua cruce confirmat, & usq; in hodiernam diem Ecclesiam Christi docet & corroborat. Satius est fortunas, corpora, & coet⁹ piorum turbari, quam conscientias, & Spiritum Sanctum.

Spiritualis iste lupo, id est, Diabolus aut falsus Doctor, non prius deuorat ouem Christi, quam in animo ei assensa est, facilius autem assentitur ouis lupo, cum uidet proprium pastorem iam facere amicitiam cum lupo, & canes latrando eum non amplius accusare, quam, si uidisset & Pastorem

E e 2   storem

storem & canes serio lupo resistentes
aliquid pati.

Verissimum igitur est, quod illi
Ecclesias deserunt, qui uel impia dog-
mata pertinaciter sequuntur, uel cum
possint, aut etiam ex officio debeant
serio lupis resistere, muti canes fiunt,
aut præ metu cum lupis pacem faciunt.
Qui uero lupis etiam aliquas fenestras
& ianuas aperiant, ij ouile Domini pro-
dunt, etiam si omnes isti in medio gre-
gis Domini magnam casam haberent,
& nunquam inde recederent.

Econtra illi non deserunt Ecclesi-
am, sed Ecclesiæ adsunt, qui & pia dog-
mata sequuntur, & Ecclesiam ac religi-
onem tum orando, tum docendo, tum
exilium, paupertatem, ignominias, &
quæcunq; mala acciderint, patiendo,
tum & quacunq; alia ratione possunt,
defendunt, ab omnibusq; erroribus ac
errorum conspicuis occasionibus tuen-

tur, etiam si singulis annis ali-
quoties ab Ecclesia & ex
suis laribus usq; in me-
diâ Turciam in ex-
ilium pelle-
rentur.

Re

Resp
pte

I Am
non
se, si
ic obie
fession
um ch
torum
arum,
omnes
plum
perius
tiones
nes, ea
quod
stores
tione
etiam
tantop
unt &
Pseud
tum,
quæ D
præfer

Respondetur Argumento, Propter non necessaria pugnandum non esse.

Iam dicam de argumento, propter non necessaria pugnandum non esse, si modo necessaria retinemus. Huic obiectioni primum respondeo, confessionem esse necessariam cum omnium christianorum, tum in primis tantorum Doctorum & tantarum Ecclesiarum, idque præsertim hoc tempore, quo omnes in eos respiciunt, eorum exemplum imitaturi. Ostensum autem est superius præsentis adiaphorum mutationes plane esse quasdam abnegationes, easque tanto turpiores & nocetiores, quod eas integræ Ecclesiæ, & tanti Doctores cum ingenti damno & languefactione omnium piorum faciant. Necessario etiam amouenda ea sunt, quæ Ecclesiam tantopere, tamque multipliciter destrunt & scandalizant, ut superius de istis Pseudadiaphoris prolixius est declaratum. Necessario & ea tollenda sunt, quæ Deum contumelia afficiunt, sed præsentis mutationes Deum contume-

Re E e 3 lia af

lia afficere, superius uere probatum est, Neceffe est etiã corruptelis doctrinæ repugnare, quas iã in istis nouis Interim multiplices magnasq; esse superius clare ostensum est: Proinde necessario ex Ecclesia remouendæ sunt. Quare plane de necessarijs hoc tempore pugnatur, & nõ de iocularibus quibusdam, aut de alba ueste, sicut Adiaphoristæ impudenter sophisticantur.

Deinde quæro, quæ hæc audacia est, quod homines ausint aliquid de Ecclesiæ thesauris sibi a filio Dei donatis largiri hostibus Dei? Si quis ad Adiaphoristas prandentes ueniret, ablatifq; omnibus alijs ferculis & obsonijs diceret, se eis necessaria ad uitam sustentandam, nempe panẽ & potum, relinquere, quibus contenti esse deberent, & de reliquis non magnopere contenderent: Responderet ei, opinor cantharo in caput proiecto, quis te huc Cacodæmon adduxit, ut tu uelis mihi, quod tibi liber auferre aut relinquere? Ego uolo mihi mea relinquere, siue necessaria, siue utilia, siue demum iucunda sint.

Ita si illi de suis rebus carnalibus sentiunt

tiunt
ritua
Quo
tũ ca
nem
fissim
eiusm
tum
tam t
tia pr
nulli
ment
sit pu
pios
ualet
non
Re
A
C
quas
nostr
rumo
nam

tiunt, quare eodem modo etiam de spi-
ritualibus Ecclesiæ bonis non sentiūt:
Quo iure illi, ut cætera omittam, tan-
tū cantilenas uulgares Lutheri, ad om-
nem ædificationem profecto longe uti-
lissimas, ex Ecclesia remouent: Hæc &
eiusmodi dona a Filio Dei per Spiri-
tum S. suæ sponsæ Ecclesiæ donata nō
tam turpiter uentris & incertæ pacis gra-
tia proderè deberemus. Plane igitur
nullius momenti debet esse istud argu-
mentum (quod tantum de necessarijs
sit pugnandum) apud pios: Apud im-
pios enim epicureos merito plurimum
ualet, quia eis tota Religio quiddam
non necessarium esse uidetur.

Respondetur Argumento, in
Adiaphoris proximo ser-
uendum est.

Contendunt etiam Adiaphoristæ
in cæremonialibus seruiendum
esse proximo, accipiendas esse ali-
quas papisticas cæremonias, ut papistas
nostra lenitate, modestia, cæremonia-
rumq; similitudine ad nostram doctri-
nam inuitem⁹. Sic Paulū factū esse om-
nia om-

Ee 4

nia om-

nia omnibus, ut omnes Christo lucrifaceret, Nostra ista horriditate & ueluti inhumanitate, adhuc caeremoniarum dissimilitudine absterreri papistas a nostra doctrina.

Ad hoc respondemus, ut usitate & uerissime responderi solet, duplices esse homines a uera doctrina alienos, alios imbecillos quidem adhuc, dociles tamen & ueritatis cupidos, alios uero pertinaces & persecutores ueritatis. In gratiam pertinacium plane nihil cedendum & illi magis in suo furore confirmetur & aliquid de autoritate nostrae religionis decedat. Sed imbecilli tollerandi sunt, cauendumque est ne imprudenti libertatis Christianae usu eos offendamus, ac a nostra doctrina alienemus.

Sic Paulus omnia omnibus factus est, scilicet docilibus & non pertinacibus, ut omnes lucrifaceret Christo. Timotheum in gratiam piorum Iudeorum circumcidit, Titum in gratiam pseudoapostolorum circumcidere noluit, quin ne ad horam quidem eis cesset, ut ueritas incolumis remaneret. Pe
trus ue

trus
tiam
los d
zaba
epi
perf
S
ror
aude
peric
am i
pho
adu
& u
Eco
& Sp
fian
ne fi
duca
ne d
bita
étrin
lant
ant,
quo
adh
qua
mo

trus uehementer peccabat, quod in gra-
tiam pertinacium Iudæorum imbecil-
los & tamen dociles ethnicos scandali-
zabat. Ii, quib⁹ nos iā cedim⁹, Tyrāni &
episcopi, sūt manifesti agnitæ ueritatis
persecutores & nō imbecilles & dociles.

Sed me hercules uehementer demi-
ror Adiaphoristas hoc argumentum
audere in medium adducere, cum & ex-
perientia clara uoce clamet, & ipsi eti-
am in suis scriptis fateantur, per Adia-
phoricas mutationes adeo confirmari
aduersarios, ut nusquam non iubilent
& ueluti de parta uictoria triumphent.
Econtra uero ideo pij extreme mœreant
& Spiritus S. in ijs contristetur, langue-
fiant ita, ut plane in nostra religio-
ne frigeant, in dubitationem adeo in-
ducantur, ut iam de tota nostra religio-
ne dubitent, atq; ita debilitati & in du-
bitationem inducti, quouis uento do-
ctrinæ facile in aliquos scopulos impel-
lantur, nec amplius inuocare Deū que-
ant. Proinde plane satis mirari nequeo,
quod hoc argumentum Adiaphoristæ
adhuc in medium adducere audeant,
quasi ipsi per sua Adiaphora pie proxi-
mo seruiant. **Ee s** **Es**

Est & alia quædam huius argumen-
ti interpretatio, quidam enim epicuri
de grege porci intelligunt, quod in cæ-
remonijs sint omnia simulanda & dis-
simulanda, ne pij propter Christum per-
sequutionem patiantur. Verum Paulus
loquitur non de corporis temporaria
salute, sed de animæ æterna, de scanda-
lo & ædificatione spiritualis hominis,
cui in Adiaphoris aliquando seruiendū
est. Sed quid cum istis ageres, qui om-
nia ad uentrem referunt: eiq; Deo soli
uictimas offerunt: Argumenta sum-
pta a disciplina, ordine, cōformitate &
unitate, quibus fucis istæ fraudes ornan-
tur, superius satis refutata sunt.

Hactenus Christo iuuante abunde
de Adiaphoris dictum est. Nam primū
ostendimus, quæ sint uera adiaphora, &
quod eorum causæ efficientes esse de-
beant mandatum Dei generale, libera
piaq; Ecclesiæ uoluntas & ministri, qui-
bus Ecclesia mandat. Causæ finales esse
debeant ordo, decencia & omnino ædi-
ficatio, non carnalis sed spiritualis.

Deinde ostendi præsentia Adiapho-
ra, quæ nunc Ecclesiæ Christi ab Adia-
phoristis

pho
neq;
re, q
cien
tur f
batu
ra c
non
tur,
Idq;
olin
natu
rio p
loni

roru
ben
fed e
tum
etia
ædi
mer
bau
non

fent
ut o

phoristis obtruduntur, neq; efficientes
neq; finales causas adiaphororū habe-
re, quin nec formalē aliqua. Causas effi-
cientes non habent, quia non accipiun-
tur secundum mandatū Dei, imo pro-
batum est instaurari iam ista Adiapho-
ra contra mandatū Dei. Item quia
non de uoluntate Ecclesiæ instauran-
tur, sed ei inuitæ per uim obtruduntur.
Idq; ab ijs personis, quas Spiritus S. iam
olim prædixit regnum Christi oppug-
naturas, utq; eis nō obtemperaremus se-
rio præmonuit, nepe a meretrice Babi-
lonia & bestia, in qua meretrix equitat.

Causas finales piorum Adiapho-
rorum non habent, imo contrarias ha-
bent, non tantum non seruiunt ordinī,
sed etiam turbant ordinem, non tan-
tum non condecorant Ecclesiam, sed
etiam dedecorant, non tantum non
ædificant, sed etiam destruunt uehe-
menter, ut in prioribus euidenter pro-
bauimus. Adhæc & contumelia Deum
non uno modo afficiunt.

Causam formalē quædam ex præ-
sentibus Adiaphoris non habent, quia,
ut ostensum est, aliqua sua natura sunt
impia,

impia, & seuerissime a Deo prohibita, etiamsi nullæ præterea malæ circumstantiæ eis adiunctæ essent, Postremo & omnia Adiaphoristarum argumenta confutauimus. Demonstratum enim est neq; metum tantum apud pios ualere debere, ut corporeæ securitatis gratia aliud in religione, in gratiam Antichristi & Tyrannorum mutare debeant. Neq; moueri nos debere argumento, quod de non necessarijs pugnandum non sit, agi enim de longe grauisimis rebus. Probatum itidem est non seruii fraternæ charitati & ædificationi per istas mutationes, sed destrui pios per præsentis actiones plane uehementissime.

Reliquum igitur est, ut agnita rei ueritate constantissime ei adhareamus, quid enim notitia prodest, si eam constanter sequi non uelis? Melior est uiator, qui, cum uel mediocriter iter norit, strenue pergit, quam alius, qui, ut optime norit, tamen uel ob ignauiam, uel ob timiditatem, aut etiam alias causas institutum cursum non tenet, sed uel iacet alicubi, uel etiam per deuia hac atq;
illæ

illac oberrat. Vt iam admodum parui
momenti sit quorundam eximia qui-
dem illa, sed tamen impotens scientia,
qui cum meliora uideant & nonnun-
quam etiam probent, tamen deteriora
ultro sequuntur, atq; adeo etiam alijs
suadent. Nec eos ignorantia ueri deci-
pit, sed timor, aut etiam alijs prauis affe-
ctus.

Vt uero agnitam ueritatem sequi
constanter possimus, opus erit nos uer-
bum Dei diligenter meditari, in quo il-
le tum pollicetur constantibus æternæ
uitæ præmia, tum inconstantibus æter-
na supplicia minatur, ut, Qui perseue-
rauerit usq; in finem, coronabitur: Qui
confessus fuerit me coram hominibus,
&c. Item, qui negauerit me coram ho-
minibus, negabo eum coram cœlesti
patre, &c. Similia in sacris literis extant
plurima.

In primis autem caueamus nobis
ab ista cogitatione, ne forte nobis sic
blandiamur, uolumus ad tempus cede-
re, donec C. moriatur, postea iterum
ad ueritatem redibimus. Horribiles
enim minæ talibus proponuntur, Amen
dico

dico uobis, non gustabunt de cibis meis. Item immittet eis Deus efficaciam illusionis, ut credant mendacio.

Quibus minis & fidissimis cœlestis patris admonitionibus præmoniti discamus plus timere Deū, qui potest corpus & animam perdere, quā homines, qui tantum corpus, cū Deus eis permittit, interficiūt. Discamus satius esse omnia corporis mala perpeti, quam unicū pusillum Christi scandalizare.

Verum non tantū nos uerbo Dei instruamus, ut ipsimet simus constantes, sed etiam, ut tum alios fratres nostros confirmare, tum & inconstantiam suadentes fortiter oppugnare, ac τοῖς οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶ ἐναγγελίᾳ in faciem resistere, & os obstruere, ut Paulus loquitur, possimus.

Longe profecto grauius peccant nostri Adiaphoristæ, quam olim Petrus Gal. 1. peccabat. Ipse enim tantum facto, idq; breui in gratiam pertinacium uacillabat, nostri id faciunt etiam docendo, idq; amplius annū. Petrus peccabat magis in cæremonialibus, sed nostri etiam doctrinam corrumpi in Lipsicō
Interim

Inter
pœn
& in
oster
simil
dent
dam
(qui
alia e
tu cr
pecca
stant
ritua
id est
mon
um f
sceler
Petru
nostr
confi
lang
ne p
hodi
pergu
Pa
stiana
piun

Interim patiuntur, In capite enim de
pœnitētia fides penitus omittitur, item
& in alijs articulis, quod alibi prolixè
ostensum est. Ipse non suadebat alijs, ut
similia faciant, nostri uehementer sua-
dent. Ille faciebat incogitantia qua-
dam & non metu crucis, nostri uero
(qui optimi ex eis sunt, nam Iudarum
alia est ratio) quæ faciunt, tantum me-
tu crucis faciunt, nec ignorantia ueri
peccant, quod priora scripta eorum te-
stantur. Petrus haud dubie habebat spi-
ritualem finem, nostri habent carnalē,
id est, incertam spem pacis. Petrus ad-
monitus resipuit, nostri defendunt su-
um factum, & admonentes nullius non
sceleris atq; adeo schismatis insinuat.
Petrus paucos quosdam scandalizauit,
nostri sua uacillatione impios quidem
confirmarunt & armarunt, pios uero
languefecerunt & debilitarunt & pla-
ne plurimas Ecclesias euerterunt. Idq;
hodierna adhuc die scientes serio facere
pergunt.

Proinde omnes pij, qui adhuc Chri-
stianam religionem incolumen esse cu-
piunt, plane in faciē Adiaphoristis resi-
stere

stere debent, unusquisq; suo loco. Nā profecto non recta incedunt ad ueritatem Euangelij, uel potius perdunt & produnt ueram religionem. Nec quicquam refert, quod sint magni uiri aut bene meriti, etiā si essent Petri aut Pauli aut angeli de cælo, tamen ei resistendum est. Idq; etiam tanto magis faciendum iam est, quanto maiores sunt, tanto enim plus eorum istæ pessimæ actiones obsunt.

Sed repetunt subinde Adiaphoristæ, quid igitur faciendū est, si in adiaphoris non est cedendum aduersarijs? Quomodo eos placabimus? nam, si non placauerimus, Ecclesiæ nostræ penitus euertetur, &c. Respondet Spiritus S. Subditus esto Domino, obedias ei, & expecta eum. Quoniam ostensum est ex uerbo Dei ista præsentia adiaphora multipliciter impia esse, & a Deo prohiberi, ideo reiectis istis impietatibus, subijciamus nos uoluntati diuinæ, parati ad obediendum ei in omnem euentum, in quem nos nostraq; omnia Deus perducere uolet. Expectemus tamen simul Domini misericordiam eum ardentē

dent
cem
lum
iustit
mun
da m
S
obed
gelu
qui h
Nos
sum
Deus
as fer
nos n
perfe
fide,
entia
onem
plane
strum
bella
ctis su
cit. C
uare a
qui p
dere a

o. Nā
uerita-
unt &
c quic-
iri aut
Pauli
sisten-
s faci-
s sunt,
ssimā

denter implorando, & patienter cru-
cem nostram ferendo, etiamsi pericu-
lum sit, ne fractus illabatur orbis. Fiat
iustitia inquit Augustinus, & pereat
mundus. Non sunt, teste Paulo, facien-
da mala, ut ueniant bona.

Si propter nostram erga Deum
obedientiam damnum accipiet Euan-
gelium & Ecclesia, uiderit ipse Deus,
qui hanc nobis obedientiam præcepit.
Nos certe habebimus iustam apud ip-
sum excusationem. Veruntamen ipse
Deus nouit adhuc sine nobis mille ui-
as seruandi Euangelium & Ecclesiam,
nos modo nostrum faciamus officium
perseuerantes in obedientia, timore,
fide, confessione, inuocatione, pati-
entia, ipsiq; committamus gubernati-
onem mundi & Ecclesiæ. Lutherus
plane Christiane monet, inquit, No-
strum est confiteri, & non diuinare
bella futura. Deus est mirabilis in san-
ctis suis, ipse deducit ad inferos, & redu-
cit. Qui sua sapientia sine Deo uult sal-
uare animam suam, ille perdet, eam, &
qui propter Dominum paratus est per-
dere animā, saluabit eā. Projiciam⁹ igi-

Ff

tur nos

tur nos in Dominū constanter confitēdo & patiēdo, ipsi erit curæ de nobis.

Vt autem tum nos ipsi constantes esse possimus, tum & suadentibus inclinationem resistere queamus, non satis est nostra uoluntas aut uerbi diuini cognitio, nam profecto illud animi robur, quod in talibus certaminibus a Christiano homine requiritur, singulare Dei donum est. Quare toto pectore inuocemus Patrem Domini nostri Iesu Christi, a quo omne bonum desursum uenit, quiq; & uelle & perficere dat, eumq; obsecremus, ut nos suo S. Spiritu regat, & confirmet, ut & cernere ea, quæ ad conseruationem ueritatis faciunt & constanter facere eadē, ad ipsius gloriam, miserorūq; hominum salutem possimus. A-
M E N.

AD
ILL
am in
gust
ch

C
i
a
ta mi
da esse
hoc t
quoni
prolix
sona
presen
lud m
cum p
Filiu
bent,
piscat
infant
alia te
tam ex